

Referat fra møde i Udvalget for Plantegenetiske Ressourcer den 20. januar 2022

Deltagere: *Formand* Birte Boelt, Aarhus Universitet
Ahmed Jahoor, Nordic Seed A/S
Morten Greve Pedersen, DLF
Ea Riis, DANESPO
Kirsten Jørgensen, Københavns Universitet
Lasse Lose, Pometet, Københavns Universitet
Hanne Lakkenborg Kristensen, Aarhus Universitet, Årslev
Søren Thorndahl Jørgensen, Landbrug & Fødevarer
Gert Poulsen, Frøsamlerne
Claus Saabye Erichsen, Dakofo
Gerhard Deneken, Tystoftefonden
Lise Lykke Steffensen, NordGen
Landbrugsstyrelsen: Mette Justesen og Birgitte Lund (referent).

Afbud: Erik Dahl Kjær, Københavns Universitet; Anne Fabricius, Dansk Gartneri; Lars Sørensen, Økologisk Landsforening; Bettina Buhl, Det Grønne Museum og Gerbrich Koudenburg, Miljøstyrelsen

Punkt 1. Velkommen

Formanden bød velkommen til møde i Udvalget, der igen blev afholdt virtuelt pga. corona. Som efterfølger for Jette Nydam Hansen i observatørrollen for NordGen er Lise Lykke Steffensen indtrådt og blev budt velkommen.

Punkt 2. Dagsorden

Dagsorden blev godkendt som følger:

- 1) Velkommen (formanden)
- 2) Godkendelse af dagsorden (formanden)
- 3) Meddelelser fra
 - a. Formanden
 - b. Landbrugsstyrelsen
 - c. Medlemmerne, herunder status fra danske repræsentanter i NordGens afgrøde arbejdsgrupper
- 4) Orientering om processen for anvendelse af den økonomiske ramme på Finansloven til jordbrugets genetiske ressourcer, herunder specifikt i forhold til indgåelse af Planteaftaler i 2022 (LBST)
- 5) Fremadrettet proces omkring ny strategi for plantegenetiske ressourcer (LBST)
- 6) Eventuelt
- 7) Næste møde

Punkt 3. Meddelelser fra

a) Formanden

Den aktuelle dagsorden omkring plantebaserede fødevarer er interessant, idet den spiller lige ind i det plantegenetiske ressource område til at understøtte forskning, udvikling og forædling.

b) Landbrugsstyrelsen

Nordisk projekt om afgrødernes vilde slægtninge (CWR) under Nordisk Ministerråd:

- Den danske udendørsudstilling om CWR blev leveret til haven på Det Grønne Museum i juni 2021 med formidling på fem standere med ti placher suppleret med pjece oversat til dansk om CWR (suppleret med bidrag til finansiering fra LBST). Udstillingen er oprindelig planlagt som en vandrestilling, men Det Grønne Museum melder om succes og vil gerne beholde udstillingen – indtil videre. Endvidere skal udstillingens eventuelle videre vandring dog først løses ift. logistik og omkostninger ved flytning mellem lokationer. Udvalget blev inviteret til at byde ind med forslag til andre lokationer, med samtidig løsning af det praktiske og finansiering omkring flytning.
- Nordisk workshop i november 2021 blev afholdt i Oslo med begrænset antal deltagere - invitation til danske interessenter i det nordiske CWR samarbejde (Aarhus Universitet (AU), Miljøstyrelsen (MST) og LBST), bl.a. deltog Signe Normand, AU, virtuelt, som LBST har indgået Planteaftale med i 2021 ifm. danske aktiviteter under det nordiske projekt. På workshoppen deltog også oplægsholdere fra Tyskland, Spanien og England. Nyhed via NordGens hjemmeside [Vilda kulturväxtsläktingar är viktiga för framtidens matproduktion – den kunskapen måste spridas](#)
- Dansk task force gruppe mødes regelmæssigt for at sikre overensstemmelse og synergi mellem den danske indsats og de øvrige nordiske landes arbejde.

Landbrugsstyrelsen indgik følgende tre Planteaftaler i 2021, som præsenteret på udvalgets møde i april 2021:

Planteaftale om gennemførelse af aktivitet vedr.:	Institution og projektleder	2021 Tilsagn fra LBST
Leksikon over gamle danske grøntsagssorter – kulturhistorie, beskrivelse, frøavl og mad	Frøsamlerne, Svend Erik Nielsen	72.500,-kr.
Dansk deltagelse i Nordisk projekt om afgrødernes vilde slægtninge	AU, Signe Normand	427.500,-kr.
Opformering af 194 indavlslinjer af hestebønne (<i>Vicia faba</i>) til indlagring i NordGen	Nordic Seed, Jihad Orabi	498.200,-kr.

Genetic Resources Strategy for Europe for planter, husdyr og skov genetiske ressourcer blev lanceret 30. november 2021 i Bruxelles – under GenRes Bridge projektet 'Genetic resources for a food-secure and forested Europe'. Link til den samlede strategi [GenRes Bridge](#) og med link til strategier herunder bl.a. den selvstændige 'Plant Genetic Resources Strategy for Europe', der er udarbejdet under ECPGR – det europæiske program for plantegenetiske ressourcer.

Nyt udvalg for plantegenetiske ressourcer skal udnævnes, da det nuværende udvalgs funktionsperiode udløber den 30. juni 2022. LBST sætter processen i gang i løbet af foråret.

c) Medlemmerne

Alle deltagerne opdaterede fra deres respektive områder, hvor fokus nu er på plantebaserede fødevarer og dermed øget fokus på af den genetiske agrobiodiversitet.

Aarhus Universitet:

- Aktiviteter i NordGens arbejdsgruppe for grønsager og kartoffel og ekstra møder ifm. projektansøgning fra NordGens portefølje til projekt majroer.
- Gentog, at rollen for arbejdsgruppemedlemmerne bl.a. er at forholde sig kritisk til årsagerne til, når frøaccessioner falder ud, dvs. afvises fra NordGens frøsamling.
- I NordGens netværksarbejdsgruppe for klonsamlinger er Antonius Petridis trådt ind i stedet for Hanne Lakkenborg, da Antonius er ansvarlig for AU's vegetative grønsagssamling.
- Den vegetative grønsagssamling er i gang med at blive flyttet fra Årslev til Gl. Estrup og vil være endelig på plads i foråret 2022.
- AU indgår i en række forskellige projekter i samarbejde med andre universiteter, SEGES og forædlere, herunder ærteprojekt hvor både eksotiske (gamle) og kommercielt tilgængelige sorter indgår. Der rekvireres materiale fra flere genbanker udover materiale fra tidligere ærteprojekt ved KU, der blev finansieret med midler under den tidligere genetiske ressource projektordning. Projekterne omfavner hele kæden fra frø til produktion og produktudvikling.

Landbrug & Fødevarer: For at sikre fremadrettede klare snitlinier har Landbrug & Fødevarer fra 1. januar 2022 stiftet det nye selvstændige selskab SEGES Innovation P/S, der vil stå for forskning, innovation og udvikling til landbruget.

Crop Innovation Denmark: Fremhævede, at plantegenetiske ressourcer spiller en vigtig rolle også på den lange bane, og er et prioriteret område i den grønne omstilling og bæredygtige udvikling af fødevarer og foder.

Sammenslutningen af danske sortsejere ved Nordic Seed: Orienterede om den netop indgåede Planteaftale med LBST om opformering af hestebønne 'core collection' til indlagring i NordGen. Nordic Seed har startet ny forædling op af hestebønner, lupin og havre, specielt til økologisk dyrkning. NordGen finansierer et mindre havre projekt.

Kartoffelforædling ved Danespo: Rapporterede fra kartoffelgenbanken om optimeret meristem materiale og opjustering på de historiske kartoffelsorter.

Tystoftefonden: Informerede om to anmeldelser modtaget fra Frøsamlerne til afprøvning af Bevaringssorter af ærter. Det drejer sig om 'Lollandske rosiner' og 'Brun ært fra Nakskov'.

Frøsamlerne: Orienterede om en række aktiviteter med bælgplanter bl.a.: artikel publiceret om 'Artic Pea' projektet; en ærtebog er under udarbejdelse i samarbejde med NordGen; bevilliget midler til et projekt for at undersøge graden af krydsbestøvning i ærter og bønner.

Anmeldelsen til Tystoftefonden blev fulgt op, om afprøvning af Bevaringssorter af ærtesorterne 'Lollandske rosiner' og 'Brun ært fra Nakskov' med det formål at opnå godkendelse af danske Bevaringssorter til opformering til produktion i lidt større skala til det danske marked. Derudover arbejdes der på at få en gammel stamme af 'skalotteløg fra Læsø' bevaret i den danske vegetative grøntsagsklonsamling ved AU. Frøsamlerne vil undersøge status for den

danske skalotteløgsamling, idet der er fundet beskrivelser af det indsamlede materiale, der er udført af tidligere medarbejdere ved AU, Årslev.

Herefter fulgte en dialog, som opfølgning på Frøsamlerens efterlysning af udgåede ærtesorter fra 'Toft planteforædling' og muligheden for bevaring i NordGen af disse, når de ikke længere bliver markedsført. Det blev aftalt at tage kontakt med hinanden efterfølgende.

Københavns Universitet: Orienterede bl.a. om: nyt projekt med forskellige sorter indenfor forskellige arter omfattende hele kæden fra frø til anvendelse, herunder med eks. sensorisk og indholdsstof undersøgelse; AGRI future projektet vedr. bygmutationsforædling. Endvidere blev der for første gang i 2021 gennemført kurser indenfor det urbane fødevarer system, hvor plantegenetiske ressourcer har stort fokus og interesse blandt kursisterne.

Pometet, KU: Tre Planteaftaler, der blev indgået i 2018 med LBST er afsluttet i 2021 som følger:

- 'Vurdering og beskrivelse af lokale æblesorter på Fyn'. Under vejledning af Maren Korsgaard er samlingen blevet beskrevet og sorterne er vurderet ift. deres bevaringsværdighed. 39 sorter er vurderet unikke og vil blive inkluderet i den danske æblesamling.
- 'Forebyggelse af skadegørere i nyetableret pæresamling'. Den nyetablerede pæresamling er kontrolleret. Der har dog vist sig at være mange fejl ifm. verificering af sortsægtheden, hvorfor der er behov for DNA analyse af sorterne for at opnå en korrekt og unik samling. Derudover er pæresamlingen udfordret af sygdomme, der breder sig med kritisk hastighed i samlingen, ligesom der er behov for forebyggelse af angreb med tjørnepragtbillen.
- 'Virusrensning af mandatjorbærsorter. Del 2 skærpende omstændighed' er afsluttet, men da samlingen er inficeret med virussygdomme med status af karantænesygdomme er opgaven væsentlig mere kompliceret end først antaget, hvorfor arbejdet fortsættes i del 3.

For øvrige Planteaftaler blev det oplyst:

- 'Beskrivelse af fænotypedata i første halvdel af jordbærsamlingen', der blev indgået i 2020, er forløbet planmæssigt, hvorfor det vil være hensigtsmæssigt at fortsætte med beskrivelsen af den sidste halvdel af jordbærsamlingen i 2022. De indsamlede data er i proces med at blive registreret i GENBIS.
- 'Opdatering og sikring af Æblenøglen ifm. overgangen af NordGens SESTO til GENBIS' er gennemført og Æblenøglen er nu sikret på KU under SCIENCE.

Endvidere blev der rapporteret om projektet til udvælgelse af nye danske æblesorter. Frø fra 50 sunde æblesorter er udsået, og nu er udvælgelsen i gang af sunde æblesorter, der samtidig er modstandsdygtige mod et omskifteligt klima. Derudover er der anlagt temahaver til undervisning indenfor urbane fødevarer systemer. Planteproteiner er også på programmet med fokus på nøddesamlingen.

NordGen orienterede:

- Efterslæb i frøsamlingen omkring opformering og foryngelse er godt på vej i mål.
- Det har været muligt i 2021 at allokere midler til mindre projekter til hver af de respektive afgrødearbejdsgrupper.
- Flere henvendelser direkte fra fødevarer virksomhederne.
- NordGen opfordrede til, at universiteterne og andre rækker hånden ud til NordGen ifm. projektansøgninger. NordGen har også selv forskningsansøgninger ude.

- Den nordiske kartoffelsamling: *in vitro* back-up er overflyttet til Finland.

DLF Seeds & Science orienterede om arbejde med pressemetoder til planteproteiner. Derudover fortsætter det nordiske PPP-projekt '6P' med droner, medens PPP-rajgræsprojektet er afsluttet, men samarbejdet er dog fortsat i partnerskabet, senest er der publiceret en artikel om rust.

Punkt 4. Orienterer om processen for anvendelse af den økonomiske ramme på Finansloven til jordbrugets genetiske ressourcer, herunder specifikt i forhold til indgåelse af Planteaftaler i 2022 (LBST)

Udvalget blev præsenteret for administration af Planteaftaler i Landbrugsstyrelsen med en tydelig snitflade mellem den faglige og administrative sagsbehandling for at sikre åbenhed og håndtering af eventuelle habilitetsudfordringer. Den økonomiske ramme er uændret i 2022 med samlet 4,2 mio. kr. til hele det genetiske område og heraf 1 mio. kr. til indgåelse af nye Planteaftaler i 2022.

Formålet med dagens udvalgsmøde ift. fremadrettede Planteaftaler var at drøfte og tilkendegive interesse for behov eller, at det rådgivende udvalg efterfølgende har mulighed for at række ud til relevante aktører om en eller flere planteaftaler i 2022. Forslag skal være bundet op på den gældende strategi for jordbrugets plantegenetiske ressourcer. Udvalget træffer ikke beslutning, om hvilke aftaler der skal indgås, men vil efterfølgende blive orienteret om, hvilke aftaler der er indgået i 2022. Baggrunden for planteaftalerne er at kunne sikre bevaringen af jordbrugets plantegenetiske ressourcer, som ikke er omfattet af Fødevareministeriets forskningsbaserede myndighedsaftaler. Da det er nødvendigt at sikre Danmarks langsigtede bevaringsansvar for disse ressourcer, er der på finansloven hjemmel til at indgå sådanne aftaler med aktører, som alene kan udføre disse specifikke aftaleprojekter.

Processen med det generiske årshjul fremadrettet for Planteaftaler:

1. januar til 1. marts: Udvalgsmøde afholdes og efterfølgende fremsender PGR sekretariatet aftaleskabeloner til de aktører, der tilkendegiver interesse og behov under den gældende PGR strategi.

1. marts: Frist for aktør til indsendelse af projektbeskrivelse til Planteaftale inklusiv budget til Bevaringspostkassen: Bevaringsudvalget@lbst.dk

1. marts til 1. april: Faglig vurdering af indkomne forslag til Planteaftalers indhold og behov, samt indstilling til den videre administrative sagsbehandling.

1. april til 1. juni: Den administrative sagsbehandlings gennemgang og godkendelse af budget og tilsagn af op til 3-årige aftaler. Indgåelse af Planteaftale med aktør underskrevet **senest 1. juni.**

Under den efterfølgende dialog blev det efterspurgt, hvorvidt en formålsbeskrivelse kunne være hensigtsmæssig omkring anvendelsen af midlerne til Planteaftalerne. Hertil meldte LBST ud, at forslag til nye Planteaftaler skal have et klart ophæng i den gældende PGR strategi på området og dække nødvendige behov herunder. Enhver Planteaftale skal være målrettet og indgås med én eller flere udpegede aktører, hvor kun få eller den ene relevante part kan påtage sig at løse den specifikke opgave.

Under meddelelsespunktet udtrykte nogle medlemmer forslag til behov for Planteaftaler i 2022, herunder eksempelvis videre undersøgelse af mulighed for bevaring af udgåede 'Toft' ærtesorter fra den officielle sortliste; Pometets pæresamling i forhold til sundhedstilstanden og kontrol af sortsægthed med DNA analyser.

LBST gentog, at der nu er mulighed for interessetilkendegivelse omkring Planteaftaler 2022 og aftaleskabeloner vil blive sendt til mulige aktører frem til 1. marts 2022.

Punkt 5. Fremadrettet proces omkring ny strategi for plantegenetiske ressourcer

Som opfølgning på Landbrugsaftalen fra oktober 2021 er Fødevareministeriet i proces omkring udvikling af 'Strategi for plantebaserede fødevarer'. Der er kobling og synergi til plantegenetiske ressourcer ift. at understøtte den plantebaserede fødevareproduktion.

Det er dog fortsat nødvendigt sideløbende at arbejde med udvikling af en ny strategi for plantegenetiske ressourcer. Udvalget vil blive inviteret til et opstartsmøde herom i marts.

Formanden afsluttede med at erindre om tidligere henvendelser til to ministre for at fortælle om vigtigheden af området, og vil gerne drøfte det igen på marts mødet, hvorvidt initiativet skal gentages.

Punkt 6. Eventuelt

Som orienteret under meddelelser vil processen omkring nedsættelse blive igangsat i løbet af foråret, da det nuværende udvalgs funktionsperiode udløber den 30. juni 2022.

Punkt 7. Næste møde

Doodle vil blive udsendt til udvalget med forslag til mødedatoer i marts måned.